

processó. I els tres estan alhora articulats dins el poema per un altre itinerari: el del llit antic de la Riera.

Així doncs, ens trobaríem davant d'un vaixell que es converteix en rei per passar, a peu, per la Llotja i pel carrer de la Boteria,³³ que quan arriba al carrer de la Mar torna a ser vaixell, que de bell nou sembla transformar-se, o, més aviat, sembla portar com a destacat passatger-tripulant el popular «Capità Toni» quan passa per davant del quarter del mateix carrer³⁴ i que torna esdevenir vaixell definitivament quan, un cop entrat dins el buc de la *Riera Vella*, enfila el passeig del Born, entre «els arcs, els quioscs, les lleones». Ara el vaixell, per anar a la Rambla, gira pel carrer de les Caputxines, on es trobarà amb la mòmia de sor Tomassa (probablement amb la processó que se-

33. Vegeu, sobre això, la interpretació de Mariantònia Lladó en la revisió que ha fet del seu article ja citat, a publicar a *Anàlisi i comentari de textos*, recopilat per Narcís Garolera, vol. III (en premsa).

34. Sobre el Capità Toni, vegeu Joan Pou MUNTANER, *art. cit.*, ps. 586-591, *passim*; i també la conferència de D. Miquel RIVAS DE PINA, *Es capità Toni, teniente general de Marina, D. Antonio Barceló*, llegida al Museu Arqueològic diocesà el 27 de març de 1919 i publicada pel «Memorial de Artilleria» (Madrid 1919), especialment les ps. 20-37.

guia el trasllat del seu cos, com hem vist), i la «perseguirà» fins arribar al brollador del final de la Rambla, gairebé tocant al carrer dels Oms, on esdevindrà objecte de joc, en contrast amb la funció ornamental que tenia abans de començar l'itinerari, a can Robert Massanet, amb totes les connotacions socio-polítiques que això comporta.³⁵

Segurament, hauria resultat un xic massa agosarat intitular aquest treball «Sobre la gènesi d'*Auca*»... Ja m'enteneu. De moment, però, no podem anar més lluny d'on ja hem anat. Penso que no es pot dir, evidentment, que tot el que hi ha escrit en aquests papers es pugui extreure clarament i precisa del poema, però també considero que dóna una informació, diria *al marge*, que ajuda a entendre millor —des d'un punt de vista «històric», si se'm permet d'utilitzar aquest mot, sense previsions— el poema.

JOAN R. VENY MESQUIDA

35. Sobre les idees polítiques del poeta vegeu Montserrat MORAL DE PRUDON, *Epistolari de Bartomeu Rosselló-Pòrcel*, «Randa», IV (Barcelona 1976), ps. 143-162, especialment la carta dirigida a Gabriel Alomar i el comentari que fa l'autora, on recull bona part de la bibliografia sobre el tema (ps. 152-155).

Dos llibres de poemes de Joan Vinyoli,* per Enric Bou

En un lapse relativament breu de temps s'han publicat dos llibres de poesia de Joan Vinyoli, als quals caldria afegir el volum de traduccions de poemes de Rilke; un volum, val a dir, d'allò més important donat el fet que el poeta txec és una de les referències bàsiques a l'hora d'establir una relació de les influències que ha rebut Vinyoli.

A l'Epíleg de *Domini màgic*, Vinyoli fa novament un esforç per definir la pròpia posició com a poeta i ho fa tot aprofitant una al·lusió a Carles Riba —un altre dels seus mentors: «Deia Carles Riba que la poesia se li plantejava com un mètode de pensament i de coneixement de si mateix i del món i que tota poesia prové d'una il·luminació

espasmòdica o tranquil·la sobre una realitat íntima que no ens importa tant de considerar com de veure.» De la publicació d'*A hores petites* ençà, l'obra poètica de Joan Vinyoli s'ha substancialitzat, ha esdevingut més concentrada —més pura si és permesa l'expressió. Aquests dos darrers reculls, *Domini màgic* i *Passeig d'aniversari*, en són mostres excepcionals: d'aquest esforç d'essencialitat, d'un domini dels recursos de l'ofici de poeta, i també, evidentment, d'una inflexió —potser és millor dir-ne progrés— en el tractament d'un dels temes centrals d'aquesta poesia, el pas del temps, ara, aquí, atansat a la reflexió sobre el coneixement de la mort. Una inflexió que ja s'apuntava en diversos poemes d'*A hores petites*.

Potser val la pena de destacar que aquests darrers llibres han estat escrits després de l'any 1980, en què el poeta visqué una aguda situació de crisi. Bo-

* Joan VINYOLI, *Domini màgic* (Barcelona, Ed. Empúries, 1984); *Passeig d'aniversari* (Barcelona, Ed. Empúries, 1984).

na part dels poemes, doncs, responen a aquest impuls quasi visceral d'ús de la poesia com a mètode de coneixement i per tal de respondre a preguntes elementals, absolutament tràgiques: «Vaig decidir no escriure més i dedicar-me a l'estudi i a la meditació, per veure si podia *saber* alguna cosa que no m'arribés per via del coneixement poètic, justament sobre aquest mateix i sobre el "món". És com dir que en certa manera aspirava a "filosofar".»

L'ofici literari de Joan Vinyoli, la seva capacitat natural per formalitzar unes determinades zones de l'experiència, es podria sintetitzar en uns mots: essencialitat lírica, investigació analítica, introspecció. Això, de fet, tot al llarg de la seva producció; cada cop, però, amb més intensitat. Ara, en aquests reculls darrers aquesta capacitat es veu matisada —incrementada?— per una tendència envers l'abandonament de certs mecanismes del control dels sentits, i per la introducció de mons aliens, més irracionals. En el fons és el món del somni, del somni amb sentit, llegible: «Així no obstant, allí mateix, en plena dejecció, vingueren somnis, records, imatges, paraules que m'urgien que les transformés en poemes. Eren poemes d'algú que torna de molt lluny, de molt endins de si mateix, i té com "visions". Solitari, molt solitari ja, però per això mateix solidari amb tots, conscient que la poesia nascuda de la "puresa" i la profunditat és un bé que "ens exalta, ens consola i ajuda".» És aquest onirisme d'origen visionari allò més característic dels volums. I sobretot per la repercussió en uns temes (la mort, l'acabament), en una imatgeria precisa, en un sistema de treball, i en una posició ètica i poètica.

Els dos llibres tenen en comú una unitat de redacció, gairebé gosaria dir d'«inspiració», en el sentit més genuí del mot. Malgrat que el segon d'aquests —publicat en commemoració del 70 aniversari del poeta— és compost per poemes llargs (provatura del tot innovadora en l'obra de Vinyoli), es pot afirmar que són múltiples coincidents: perquè el títol del segon respon al d'un poema de *Domini màgic*; per la coincidència temporal en la redacció, que condiciona poderosament el to, l'esquei-

xament; per les diverses reiteracions estilístiques i temàtiques. Un bon exemple d'això són algunes imatges gairebé obsessives: el submarinista/bus que es capbussa en les paraules i que cerca «perles que abans haurien ulls» (de *Passeig d'aniversari*), referència a la *Cançó d'Ariel*, traduïda de Shakespeare per Vinyoli a *Domini màgic*, i que es correspon amb la cita que encapçala la tercera secció d'aquell llibre: «El que eren els seus ulls són perles ara.»

Domini màgic és dividit en quatre seccions, introduïdes per epígrafs prou explícits de Nietzsche, Maragall, Shakespeare i Trakl. De fet, les seccions marquen un progrés en la darrera aventura del coneixement que interessa a Vinyoli: «No facis cap pregunta / el que era és acabat, el ja-no-ser comença.» Al llarg del llibre desfilen velles i noves obsessions: el campanar, l'altre, l'oposició nit/dia, la preferència per la matinada, el paisatge irreal, simbòlic, i, doncs, significatiu («Passeig d'aniversari», «L'estiu»), o la identificació amb determinats objectes («Joc»). En canvi, *Passeig d'aniversari*, format per tres poemes llargs, és un llibre més concentrat. Si, tal com indicava abans, hi ha una coincidència inicial de veu i de propòsit —a propòsit del coneixement de la mort—, també cal destacar que aquesta operació s'efectua aquí a l'entorn d'un motiu central: el mot, els mots organitzats, el càntic. El llibre esdevé gairebé «metapoèsia», com una mena d'*amplificatio* d'un vell tema vinyolià, el de la reflexió sobre la creació, sobre el valor salvador de la paraula, que ja havia insinuat precisament a la secció tercera de *Domini màgic*; allí, a partir d'unes cites i referències subtils (Shakespeare, Mallarmé, Li Po, Goethe) es dibuixava l'interès per aquest tema central: la paraula. I a *Passeig d'aniversari* aprofundeix el tema, sobretot a l'«Elegia de Vallvidrera».

Aquests dos reculls són una bona mostra de la qualitat poètica de Joan Vinyoli. De la seva solidesa actual i de la seva maduresa. Un *Domini* i un *Passeig* que fóra bo que fossin entesos i llegits per algú més que els «feliços pocs».

ENRIC BOU